

Informe 2002

**La
infància
i les
famílies
als
inícis
del
segle
XXI**

www.ciimu.org

**Institut
d'infància
i món urbà**

**Observatori
de la infància
i la família**

Ajuntament de Barcelona
Diputació de Barcelona
Universitat de Barcelona
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat Oberta de Catalunya

Informe 2002: objectius

- ▶ **Avaluar la qualitat de vida** de la infància entre 0 i 18 anys i la família a Barcelona i la seva Regió Metropolitana.
- ▶ **Detectar** tendències i necessitats.
- ▶ **Valorar l'adequació de les polítiques**, programes i serveis existents.
- ▶ **Fer propostes i recomanacions** per a la millora d'actuacions i polítiques, amb especial referència al món local.

Informe 2002: característiques essencials

- Constitueix una **obra col·lectiva**, d'equip.
- Constitueix un **dispositiu tècnic i permanent** d'ajut a la presa de decisions.
- Té un **caràcter periòdic** (bianual).
- Des del punt de vista teòric parteix d'una **perspectiva global i integral** de la infància considerada com a **grup social**.
- Es recolza en un **sistema d'indicadors clau de creació pròpia** que permet fer una anàlisi comparativa territorial i temporal.
- Ha suposat un **esforç important de recopilació i harmonització de dades existents** molt disperses.
- Incorpora majoritàriament **dades provinents de la recerca pròpia, dades novedoses** obtingudes a partir de l'explotació de **fonts inèdites** o de fonts que, com el cens o el padró, no havien estat suficientment explotades des de la perspectiva de la infància.
- Integra **informacions de caràcter quantitatiu i qualitatiu**. Vol tenir un caràcter **participatiu**.

La infància i les famílies als inicis del segle XXI

ELS RESULTATS. TENDÈNCIES PRINCIPALS

Qui són i amb qui viuen?

Com i quines són les seves escoles?

En quines condicions accedeixen al món laboral?

Quines són les seves condicions de salut?

Quin ús fan del temps lliure?

Quins són els seus estils de vida i hàbits de consum?

Les desigualtats i la infància en risc

La població menor estrangera

Infància i legislació

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

A tot Catalunya, en els darrers 25 anys, el conjunt de la població menor d'edat ha sofert una forta disminució.

Població menor de 15 anys: Any 1975 : 1.500.000 Any 1988: 855.000

La ciutat de Barcelona mostra una estructura de població més envellida que la resta del territori.

Entre l'any 1991 i l'any 2000 s'ha passat de 311.373 menors de 18 anys a 216.415. Hi ha hagut una pèrdua de quasi bé 100.000 menors.

Entre 1991 i 1996 la pluralitat de vies de formació de famílies i consegüentment de situacions de vida dels menors s'ha incrementat notablement. Durant aquest període els canvis en les transformacions familiars es consoliden i previsiblement seguiran les tendències següents :

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

Manteniment de taxes molt baixes de fecunditat de les dones catalanes.

- L'any 1998, any en què es va produir una certa recuperació de la fecunditat, la taxa de natalitat era de 9,2 naixements per cada 1.000 habitants, mentre que a la U.E. era de 10,7

Els menors viuen cada vegada més en llars més petites. Reducció de la mida de les llars i forta disminució de les famílies nombroses de 3 fills. Augment de les famílies amb fills únics o amb dos fills. A Barcelona per exemple:

- Hi ha una reducció de 9 punts percentuals en els menors que viuen en llars de 5 i més persones.
- És notable la davallada dels nuclis de parelles casades amb 2 fills, passa del 34 % al 25%.
- Especialment les que tenen 3 o més fills que s'han reduït quasi a la meitat (de 43.858 a 22.181).
- **El 48,09% de matrimonis té un sol fill, el 40,35% té 2 fills i el 9,64% té 3 fills.**

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

Augment notable dels divorcis i de les separacions de fet:

- La incidència de separacions més elevada és en la franja de 35 a 49 anys, la franja en què hi ha més presència de menors dins les llars.
- **S'incrementa a tot Catalunya el nombre de fills nascuts fora del primer matrimoni.** A Barcelona aquests naixements ja suposen el 33% del total.

Augment molt notable de les parelles de fet a tots els grups d'edat (Període 1991-1996)

A Barcelona :	nuclis	de 21.198 a 65.856
	nuclis mateix sexe	de 2.718 a 6.351
A la Regió Metropolitana:	nuclis	de 48.874 a 115.726
	nuclis mateix sexe	de 7.690 a 12.998
A Catalunya:	nuclis	de 69.965 a 145.458
	nuclis mateix sexe	de 10.863 a 17.149

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

Fills menors en parelles de fet (1991-1996)

A Barcelona:	12.740 a 28.334
A la Regió Metropolitana	34.917 a 60.584
A Catalunya	47.377 a 79.401

Augment molt notable de llars monoparentals. A Catalunya es passa de 178.604 a 221.854 i a Barcelona de 63.887 a 71.910 .

A Barcelona els menors que viuen amb un sol progenitor han augmentat passant d'un 7% a un 13%.

- La gran majoria d'aquestes llars estan encapçalades per la mare (8 de cada 10)
- En termes relatius **han augmentat molt més les encapçalades per pares**, que pràcticament s'han quadruplicat.

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

A tot Catalunya **han augmentat un 35 % els nuclis monoparentals encapçalats per mares solteres**. Aquest increment és més acusat a Barcelona (un 43 %)

Increment de les sol·licituds d'adopció d'infants estrangers:

- **A Catalunya** es passa de 822 sol·licituds l'any 1.997 a 1.660 l'any 2.000.
- **A Barcelona** es passa de les 687 sol·licituds efectuades l'any 1.997 a les 1.332 l'any 2.000.

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

Procés de canvi de les relacions d'autoritat dins les famílies

- Moment de transició difícil per a moltes famílies amb infants i adolescents. Crisi del model d'autoritat parental.
- Delegació d'autoritat a l'escola (expansió de l'escolarització)
- Aparició d'un nou agent d'apropiació de sabers familiars: mitjans de comunicació/noves tecnologies

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

Insuficiència de les polítiques de suport a les famílies per donar resposta als canvis.

Taula 1. Percentatge de la despesa destinada a les famílies respecte el total de la despesa pública. Unió Europea.1995

	Prestacions econòmiques		Serveis		Total despesa famílies
	% DP	% DF	% DP	% DF	% DP
Espanya	0,58	76,32	0,18	23,68	0,76
Itàlia	0,83	58,04	0,60	41,96	1,43
Portugal	1,55	67,98	0,73	32,02	2,28
Holanda	1,73	73,93	0,61	26,07	2,34
Alemanya	2,16	61,02	1,38	38,98	3,54
Bèlgica	3,99	93,44	0,28	6,56	4,27
Irlanda	4,02	92,63	0,32	7,37	4,34
França	4,10	85,95	0,67	14,05	4,77
Regne Unit	2,07	39,96	3,11	60,04	5,18
Austria	4,40	82,71	0,92	17,29	5,32
Grècia	3,61	66,24	1,84	33,76	5,45
Suècia	3,18	55,21	2,58	44,79	5,76
Dinamarca	3,17	47,96	3,44	52,04	6,61
Finlàndia	4,70	66,48	2,37	33,52	7,07

QUI SÓN? AMB QUI VIUEN?

A Espanya la despesa en prestacions monetàries per a les famílies disminueix entre 1.980 i 1.997.

- Passa del 0,47 % al 0,22 % del PIB

Les prestacions econòmiques en serveis per a les famílies per a fills menors de 15 anys són de les més baixes de la U.E uns 200 \$, a Suècia arriben a 2.500 \$ i a la majoria de països es situen entre els 1.000 i 2.000 \$.

A Catalunya, entre l'any 1991 i 1997 la despesa adreçada a família i fills s'ha incrementat 103%.

Ha baixat la despesa adreçada a les llars d'infants. Reducció del 21,1 %

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

ESCOLARITZACIÓ:

- **A Catalunya s'ha aconseguit l'escolarització plena de tots els infants entre 3 i 16 anys.**
- **A Barcelona el sector privat –concertat és majoritari (65%)**
- **A Catalunya el sector públic és majoritari (58%)**
- **A Barcelona, en els darrers cinc anys, s'ha produït una disminució de l'alumnat de l'escola pública, més accentuat en l'ensenyament secundari (35%)**
- **A Catalunya el percentatge d'estudiants matriculats a centres privats concertats supera el 40% en tots els nivells, una de les xifres més elevades d'Espanya.**

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

ESCOLARITZACIÓ:

Un dels problemes fonamentals de l'escolarització és la gran insuficiència de places públiques per a l'etapa de 0-3 anys. En aquesta etapa:

- A Catalunya les places del sector privat (al voltant del 65%) doblen les del sector públic (35%)
- A tota la Regió Metropolitana l'oferta, a més a més d'insuficient, és molt desequilibrada i respon fonamentalment als **esforços dels Ajuntaments**.
- A Barcelona aproximadament 1.800 infants es queden sense plaça cada any a l'escola pública de la ciutat, majoritàriament municipal, que només pot satisfer el 44% de la demanda expressada.

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

SECUNDÀRIA, BATXILLERAT, F.P:

La diferència entre l'alumnat matriculat a Batxillerat i a la Formació Professional continua sent molt gran. **Els joves que finalitzen l'ESO trien majoritàriament continuar els estudis de Batxillerat que els portaran a la Universitat, en consonància amb les expectatives majoritàries de les seves famílies.**

Les dades de l'OCDE de l'any 1999 situen la mitjana europea d'alumnes que cursen estudis de caire professional en el 50%. A Espanya aquest percentatge és del 31% i les estimacions fetes per Catalunya són del 38%.

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

FINANÇAMENT:

El finançament educatiu és insuficient a Catalunya. L'any 1997 el percentatge de la Despesa Pública Educativa a Catalunya (3'37% del PIB) es situa per sota del dedicat per Espanya (4'70%) i dos punts percentuals per sota de la mitjana europea (5'48%) i molt per sota de països com Suècia (8%), França (6%) Portugal (5'7%) o Itàlia (4'9%).

Catalunya és, juntament amb Navarra i el País Basc, una de les Comunitats Autònomes que destina més diners públics per finançar el sector privat de l'ensenyament.

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

Es detecta una creixent dualització o especialització social dels centres docents en base a la capacitat econòmica de les famílies.

L'aportació de les famílies a la despesa educativa que es fa mitjançant aportacions voluntàries o quotes per activitats extraescolars i serveis educatius complementaris **és molt important** i poden variar enormement en funció de la seva capacitat adquisitiva.

Per exemple, **durant el curs 1997-98, les AMPAs de Catalunya van aportar al voltant de 1.000 milions de pessetes** per finançar equipaments, adquirir material i promoure activitats educatives com sortides, colònies i altres.

La llibertat de triar escola de les famílies està en part condicionada per la seva capacitat econòmica. Cada vegada més **en una part important d'escoles privades concertades** i en una part més petita d'escoles públiques es concentra l'alumnat procedent de famílies de nivell **socioprofessional mitjà i alt.**

COM SÓN I QUINES SÓN LES SEVES ESCOLES ?

FRACÀS ESCOLAR

El **fracàs escolar**, entès com la no graduació a l'acabament de l'ESO, **no s'ha incrementat a Catalunya amb l'aplicació de la LOGSE**. Es calcula que al 1995 se situava al voltant del 40 % al finalitzar l'EGB. Ara, encara que continua sent molt alt, es situa al voltant del 30%.

És més elevat a l'escola pública que a la concertada i privada.

Aquest fet s'ha de valorar tenint en compte que l'escola pública, com a conseqüència de la creixent especialització social, està suportant una major càrrega social.

Creix el malestar docent i es detecta un increment preocupant de la violència, més verbal que física, entre l'alumnat als centres escolars.

EN QUINES CONDICIONS ACCEDEIXEN AL MERCAT LABORAL?

Una part significativa de la població entre 16 i 19 anys desitja incorporar-se al mercat de treball.

Tres de cada deu joves compresos entre els 16 i els 19 anys treballen o estan en disposició de fer-ho. En l'any 2000, el nombre de persones actives entre 16 i 19 anys a Catalunya és de 94.100.

Catalunya l'any 2000. Taxa d'activitat: 32,6 %
homes: 35,6% dones 29,2%

La no graduació (30 %) i la insuficiència formativa, en un context competitiu de mercat, esdevé un factor causant de desigualtat i, conseqüentment, d'exclusió sociolaboral.

EN QUINES CONDICIONS ACCEDEIXEN AL MERCAT LABORAL?

Els **Programes de Garantia Social** perden pes com a instrument per evitar el bloqueig en la transició escola-treball dels joves amb fracàs escolar.

La demanda potencial dels usuaris de PGS estava constituïda durant el curs 2000-2001 entorn a 16.000 alumnes a la província de Barcelona. En realitat, només 3.576 alumnes han participat en aquests programes

Els PGS autoritzats per la Generalitat de Catalunya han patit una reducció d'un 17,7% per al curs 2001-2002.

EN QUINES CONDICIONS ACCEDEIXEN AL MERCAT LABORAL?

La **Formació Ocupacional** per a joves aturats té una incidència similar a la de la garantia social. Durant 1999 aquesta via empara un total de 2.586 joves entre 16 i 19 anys a la província de Barcelona.

La manca de qualificació es reflecteix en el tipus d'ocupacions que desenvolupen aquests joves:

Un 50,9% dels contractes registrats a la província de Barcelona l'any 2000 entre la població de 16 a 19 anys correspon a ocupacions no qualificades.

EN QUINES CONDICIONS ACCEDEIXEN AL MERCAT LABORAL?

La contractació ve marcada pel domini de la temporalitat.

Només un 14,8% té un contracte de durada indefinida.

Per gènere, les dones tenen contractes temporals més efímers :

inferior a 6 mesos: Homes: 69% Dones: 78%

La temporalitat entre els joves de 16 a 19 anys és superior en un 7,8% sobre el conjunt de la població.

QUINES SÓN LES SEVES CONDICIONS DE SALUT?

Els principals problemes de salut dels menors i sobretot dels adolescents, tenen una relació més o menys estreta amb les formes i estils de vida de una societat com la nostra.

El sistema sanitari ha tingut eficàcia en la reducció de les malalties infeccioses encara que l'expansió de la SIDA hagi estat un toc d'alarma.

La taxa de mortalitat infantil i perinatal és molt baixa. Paral·lelament, la mortalitat materna durant el part també ha disminuït molt des dels anys 70.

QUINES SÓN LES SEVES CONDICIONS DE SALUT?

La maternitat adolescent i juvenil es troba en uns nivells força baixos a la ciutat de Barcelona. L'any 1998 només l'1,2 % dels naixements responen a mares menors de 20 anys.

A Catalunya les IVE (Interrupcions Voluntàries de l'Embaràs) de les joves entre 15 i 19 anys és d'un 16.4 % i entre 20 i 24 anys és 28 % . A Barcelona entre les joves de 15 i 19 anys és del 12,6 i entre les de 20 i 24 anys és del 27%

QUINES SÓN LES SEVES CONDICIONS DE SALUT?

Es detecta un sector important de la població adolescent que pot tenir uns **hàbits alimentaris** poc regulars i disciplinats; hi ha una proporció elevada (30%) d'adolescents barcelonins que no esmorzen cada dia, i també són força els que realitzen alguna dieta al llarg de l'any.

El 41 % de noies i el 10 % dels nois adolescents de Barcelona diuen que han fet dieta alguna vegada.

Un problema emergent són les malalties mentals i els estats depressius en els adolescents. Un 17 % de noies i un 6% de nois adolescents diuen tenir sentiments intensos o molt intensos de tristesa. A Espanya del total d'ingressos per malalties mentals, un 12.3 % correspon a la franja d'edat entre 15 i 24 anys.

QUINES SÓN LES SEVES CONDICIONS DE SALUT?

El preservatiu és el mètode anticonceptiu més utilitzat pels adolescents. Nois 82 % noies 74%.

El tabac. A Barcelona el 37.7 % dels nois i el 45.7 % de les noies són consumidors/es diaris de tabac. Un índex molt més alt que en altres països, França (20 % nois i 20 % noies) Alemanya (22 % nois i 25% noies) i Suècia (10 % nois i 16% noies)

L'alcohol. En termes generals, adolescents i joves són els que consumeixen alcohol de forma menys regular. **Hi ha un canvi generacional en el model de consum, els joves beuen de manera intensiva durant el cap de setmana i sobretot durant la nit.** Gairebé la meitat dels nois i noies adolescents de BCN diuen haver begut més de 5 copes d'alcohol un cop a la setmana o un cop cada dues setmanes.

QUINES SÓN LES SEVES CONDICIONS DE SALUT?

Un dels efectes més preocupants del consum d'alcohol és que està associat a l'accidentalitat viària.

El cannabis. La marihuana i els seus derivats són de llarg la droga il·legal més consumida entre la població jove i adolescent.

La cocaïna i les pastilles. La cocaïna i les anfetamines les han provat al voltant d'un 7 % dels nois i joves i 2.5 % de noies entre 15 i 29 anys. La incidència és molt més gran en els nois que en les noies.

Els inhalants i l'heroïna. El seu consum, si més no entre els adolescents, és molt més marginal que no pas els anteriors.

QUIN ÚS FAN DEL TEMPS LLIURE?

En aquest apartat s'han considerat exclusivament els següents aspectes: les activitats educatives institucionalitzades en temps no escolar, la pràctica esportiva, l'associacionisme i el voluntariat juvenil.

Creix la importància quantitativa del sector del “lleure organitzat” que assumeix funcions que es deriven del nous canvis socials:

- Suplència, reforç i complement d'altres institucions educatives com l'escola i la família
- Custòdia infantil, provocada per la incorporació de la dona al treball, la disfuncionalitat dels horaris i calendaris laborals i escolars, etc.

Bona part dels nens i les nenes de **Barcelona** dediquen la seva jornada no escolar a la realització d'activitats educatives institucionalitzades. Entre aquestes destaquen:

- La pràctica esportiva i les de tipus “acadèmic” (aprenentatge d'idiomes, reforç escolar, informàtica, etc.) i de tipus “artístic” (teatre, dansa, cant, etc.).

QUIN ÚS FAN DEL TEMPS LLIURE?

Entre les **activitats de vacances promogudes per l'Ajuntament de Barcelona, és de destacar l'increment bastant notori d'oferta de places** entre l'any 1998 i el 1999.

Si ens centrem en els recursos municipals dedicats al lleure d'infants i adolescents de Barcelona, observem que es localitzen majoritàriament als districtes menys benestants.

La proporció més elevada d'infants i adolescents que practiquen algun esport es concentra entre els 6 i els 12 anys. Els nois s'inclinen per la pràctica del futbol i les noies per la gimnàstica de manteniment i la natació recreativa.

Un 75% del nois entre 15 i 19 diuen seguir els espectacles esportius a la TV sempre o sovint.

El nivell de participació als JEE (Jocs Esportius Educatius) de Barcelona es manté més o menys constant entre els cursos 1993/94 i 1999/00. Però participen molts més nois que noies.

QUIN ÚS FAN DEL TEMPS LLIURE?

La dotació d'espais esportius a Barcelona varia a cada districte. Destaquen com a districtes millor dotats en infraestructura esportiva el de Sarrià-Sant Gervasi, seguit pels d'Horta-Guinardó, Les Corts i Sants-Montjuïc, el districte menys dotat és el de Ciutat Vella.

Les entitats juvenils d'educació en el lleure constitueixen el grup més nombrós i de més creixement a Catalunya.

- Al 1995 hi ha 1.794 entitats juvenils registrades a Catalunya i a la RM n'hi ha 916.
- Al 2000 a Catalunya n'hi ha 2000 i a la RM n'hi ha 1.179.

QUIN ÚS FAN DEL TEMPS LLIURE?

Associacions juvenils. El districte de Ciutat-Vella es manifesta com el més ric en associacions juvenils, seguit pel de Sant Martí, l'Eixample i Les Corts. Els districtes amb menys quantitat d'entitats juvenils són Gràcia i Nou Barris.

- Entre els 15 i els 18 anys un 61,5 % de nois/es no pertany a cap associació i les associacions més escollides pels joves són les esportives (17,6 %) seguides de lluny pels esplais (3,9%) i les associacions excursionistes i culturals (3,5 % cada una)

La població que realitza activitats de voluntariat és molt baixa a aquesta edat.

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

A diferència d'altres generacions, **el consum té un paper primordial en la construcció de les identitats a l'adolescència**. Un consum orientat a la utilització de productes i llenguatges proveïts pel mercat massiu.

La “distinció” es busca ara a través de la música, la roba, el llenguatge, els llocs de reunió, les transformacions corporals (com el tatuatge i el piercing).

S'està produint una profunda transformació en les vies de comunicació entre els adolescents i els joves i la societat. Creen els seus artefactes culturals corresponents (des de llibres a fanzines, des d'escoltar música a crear-la, des de navegar per la xarxa a crear les pròpies pàgines web).

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

A Espanya, la televisió és el bé audiovisual més consumit durant el temps lliure pels adolescents, però el seu consum no es distingeix de la resta de la població.

- Índex d'audiència durant els dies feiners per la franja d'edat 14-22: 66.1
- Índex d'audiència durant els dies feiners per la franja d'edat total: 65.2

Els adolescents van molt més al cinema que la resta de la població

Índex d'assistència al cinema al menys una vegada al més:

- 14-17 anys. Nois: 60.6% Noies: 60.3%
- 17-19 anys. Nois: 60.1% Noies: 67.8%
- 20-22 anys. Nois: 68.1% Noies: 70.3%

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

La llengua vehicular no esdevé una frontera entre adolescents i joves.

A Catalunya:

El 25% parla tant Català com Castellà

El 30% parlen preferentment o exclusivament el Castellà

El 45% parlen preferentment o exclusivament el Català

Més de la meitat dels adolescents i joves veuen la relació entre les dues llengües poc o gens conflictiva.

Però aproximadament un 40% perceben que la seva llengua es troba en situació de marginació. En aquests casos l'adscripció nacional catalana o espanyola és un eix divisor i entre adolescents i joves.

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

El fet de compartir el temps amb altres persones (estar amb els amics) és quelcom central en el lleure adolescent i juvenil, especialment durant el cap de setmana.

A tota la Regió Metropolitana, activitats com anar al cinema o “de bars” les fan molt més els joves (18.9%) que els adults (2.9%).

En relació a l’oci nocturn, “anar a prendre alguna cosa” és una pràctica més estesa entre els/les adolescents que “anar de discoteques”.

La nit és un espai més juvenil que adolescent a Barcelona. Menys de la meitat dels menors de 18 anys surten per la nit. I la meitat d’aquests han de tornar a casa abans de les dues de la matinada. **Els joves que més surten a la nit són els de 18 a 25.**

Anar a la discoteca és quelcom que fan setmanalment la meitat dels adolescents barcelonins.

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

En l'àmbit de l'oci nocturn es constata una triple tendència:

- Una especialització dels espais de lleure segons franges d'edat, nivells d'ingressos i estils juvenils.
- Una expulsió del centre urbà i la creació de reductes d'oci a la perifèria.
- Una creació de barreres físiques i econòmiques en l'accés als locals per als menors (guàrdies de seguretat, clubs d'accés restringit) que comporten l'ús de l'espai públic.

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

Escoltar música és l'activitat que realitza un major percentatge de joves de Barcelona: 93.9%. Activitat seguida per “veure la televisió” (88.9%).

Els adolescents, i fins i tot els preadolescents, tenen una presència molt significativa en l'estructuració de la Indústria musical.

Disminueix el percentatge de joves que tenen com a gènere musical el rock mentre que augmenta el percentatge de joves que es decanta per música en la categoria de noves tendències (música electrònica).

Anar a concerts o comprar música són activitats força generalitzades. Un 31.4% de la població de 13 a 17 anys diu anar a concerts setmanalment, mentre que un 75.2% compra música setmanalment.

QUINS SÓN ELS SEUS ESTILS DE VIDA I HÀBITS DE CONSUM?

L'expansió del consum dels productes digitals estrella (telèfon mòbil, ordinador, i Internet) ha estat exponencial.

A Espanya, a l'any 2000, aproximadament el 80% dels adolescents tenen un telèfon mòbil.

El consum de noves tecnologies digitals és més alt entre adolescents i joves que entre adults, i està menys determinat per les adscripcions familiars a nivell econòmic i educatiu.

L'any 2001 es calcula que el 46,6% d'adolescents entre 12-16 anys de Barcelona utilitzen Internet. A la Regió Metropolitana aquest percentatge és del 39%.

LES DESIGUALTATS I L'INFÀNCIA EN RISC

Com a conseqüència de les importants transformacions que afecten a les nostres societats desenvolupades en els terrenys econòmic, social i familiar estan apareixent noves realitats i demandes que són difícilment assumibles per les tradicionals polítiques públiques pròpies de l'Estat del Benestar.

Principals tendències i resultats en relació a l'activitat laboral en els diferents nuclis familiars:

A tot Catalunya **les parelles casades acumulen més treball fix** que no pas les monoparentals i aquestes més que les parelles de fet heterossexuals.

LES DESIGUALTATS I LAINFÀNCIA EN RISC

El treball assalariat eventual i precari ha crescut entre els nuclis de parelles casades i de parelles de fet a tots els territoris estudiats.

A Barcelona afecta al 10% de parelles casades, al 16% de parelles de fet i al 21% de nuclis Monoparentals.

En tots els tipus de nuclis i territoris **són les mares les que acumulen més treball eventual** (5 punts per sobre dels pares).

El treball eventual és força menor a Barcelona que a la Regió Metropolitana i a Catalunya.

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

En els nuclis familiars persisteix la divisió sexual del treball.

En relació al nivell d'estudis dels progenitors:

El nivell d'estudis dels progenitors ha augmentat a tots els territoris.
Malgrat això:

- Subsisteixen importants desigualtats formatives entre els que s'ocupen de la cria dels menors.
- **En termes absoluts hi ha un total de 18.066 mares o pares sense estudis a Barcelona, 93.437 a la Regió Metropolitana i 122.451 a Catalunya.**
- Els progenitors sense estudis i amb fills menors han disminuït 4 punts percentuals en els nuclis matrimonials i en els monoparentals. S'han mantingut o augmentat en les parelles de fet.
- **A Barcelona, el 1996 un 11% de pares i un 12% de mares que viuen en parelles de fet no tenen el nivell d'estudis més bàsic.**

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

LA POBRESA INFANTIL

La polarització social es projecta sobre les famílies amb menors.

Al 1996, es calcula que a Catalunya hi ha uns 105.000 menors de 16 anys pobres que representen l'11% de la població catalana d'aquesta edat.

- **Aquests nens/es pertanyen a més de 60.000 llars, en les quals conviuen unes 260.000 persones.**
- **D'aquests, aproximadament el 50% (uns 60.000 menors) pateix una pobresa extrema (llars pobres amb una despesa equivalent inferior a 40.000 pessetes mensuals).**

Espanya és amb el Regne Unit i Irlanda un dels països de la Unió Europea amb un dels percentatges més elevats de pobresa infantil i també un dels que presenten diferencials més grans entre la taxa de pobresa de la població general i la infantil.

En el cas de Catalunya, la pobresa infantil és més probable en les llars nombroses i, en especial, en llars on els progenitors no tenen estudis i situacions laborals precàries o d'inactivitat.

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

LA INFÀNCIA EN RISC: DEMANDES I NECESSITATS

Augmenta el nombre general **d'usuaris atesos pels serveis socials d'atenció primària** . A Barcelona han passat de 22.535 l'any 1996 a 32.523 l'any 1999 (increment de quasi el 50%).

Malgrat la davallada de la població catalana menor de 18 anys, **el nombre d'usuaris menors atesos pels SSAP augmenta per sobre de l'increment d'usuaris en general.**

- Ciutat Vella és el districte de Barcelona amb més demandes als SSAP, però l'increment és més gran als districtes de Sants i l'Eixample

Creix el nombre d'infants i adolescents tutelats per l'Administració: menors sota mesura de protecció

Any 2000 5.085

Any 2001 5.548

Increment d'aproximadament un 20%

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

S'incrementen a Catalunya els acolliments familiars simples, que han passat de 198 l'any 1997 a 272 l'any 2000.

Es redueixen els acolliments preadoptius, que passen de 199 infants l'any 1997 a 90 l'any 2000 i es duplica el nombre d'adopcions internacionals.

L'any 2001 hi havia a Catalunya 43 Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIAs) que atenien un total de 10.085 casos.

Les llistes d'espera per atendre als menors en situació de risc social mantenen xifres encara altes.

- Al 1999 hi havia a Catalunya 3.384 menors en espera de resoldre la seva situació de protecció: uns 1.843 en estudi per part dels EAIAs, uns 1.418 menors en situació d'espera d'estudi i 123 en espera de centre .

L'any 2001 van passar per justícia juvenil a Catalunya 5.243 menors d'entre 14 i 18 anys, xifra que representa un **increment del 33%** respecte l'any 2000. A Barcelona, l'any 2000, aquests menors eren aproximadament uns 1.000.

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

PROBLEMÀTIQUES MÉS FREQUENTS:

A Barcelona, les demandes als serveis socials per **problemes laborals i d'habitatge s'han incrementat durant els anys 1998 i 1999.**

En relació als menors **s'incrementen les demandes relacionades amb la manca de recursos educatius i el fracàs escolar** i, sobretot, les relacionades amb **problemes d'àmbit personal i de relació familiar, conflicte social i malaltia mental.**

La incapacitat educativa –relacional de les famílies, seguida de les drogodependències i les conductes inadequades constitueixen les principals causes d'ingrés de menors en centres residencials.

A Catalunya el nombre de menors estimat que podien patir maltractaments era l'any 2000 d'uns 5.000 , que representen un **18% de la població catalana d'aquestes edats.** D'aquests, un 73% correspon a negligències, un 39% a maltractament psíquic i un 15% a maltractament físic.

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

RECURSOS

A Barcelona **s'han incrementat els recursos i actuacions per evitar la desescolarització i el fracàs escolar dels infants** i dels adolescents. Les beques escolars facilitades als usuaris del SSAP representen un 16,9% dels recursos econòmics adreçats a la infància.

Augmenta també la prestació “centres de dia” per a la població infantil. L'any 1998 es va oferir aquest recurs en 399 ocasions, augmentant l'any 1999 un 45,9%. Si seguim l'exemple europeu els diversos recursos de suport a les famílies per atendre els seus fills durant el dia –autèntica complementació familiar- haurà de créixer de forma considerable.

Disminueixen els casos d'infants amb problemes de desatenció als quals no se'ls ha facilitat un recurs des dels EAIA tot i que es mantenen unes xifres inacceptables en les llistes d'espera per ingressar en Centres Residencials d'Acció Educativa.

No augmenten els expedients en actiu de PIRMI (renda mínima d'inserció). Segons les dades de l'ICAAS, l'any 1997 hi havia 3.250 expedients PIRMI; l'any 1999 n'hi havia 3.279

LES DESIGUALTATS I LA INFÀNCIA EN RISC

Es detecta una manca de recursos per abordar la problemàtica dels Menors Immigrants Indocumentats no Acompanyats (MEINA).

Dels 320 MEINA atesos per la DGAM fins desembre de l'any 2000, el 33,4% varen tenir una mesura d'ingrés en un centre residencial, un 22,5% d'estada en un centre d'acolliment i **tan sols un 10,9 varen ser atesos pel Servei d'Atenció i Acollida Especialitzada en Menors Immigrants no Acompanyats (SAAEMI), recurs especialment útil** per donar resposta a les necessitats d'una bona part d'aquests nois/es.

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. QUI SÓN ? AMB QUI VIUEN I ON?

Increment molt ràpid de la població. Entre 1996 al 2001 Barcelona passa de 29.354 a 74.019 persones de nacionalitat estrangera. La taxa de creixement del període ha estat del 152,2%.

Una cinquena part de la població estrangera viu a Ciutat Vella (més del 20% de la població) seguit per l'Eixample i Sants-Montjuïc, on representen el 5% de la població aproximadament.

Al gener del 2001 es calculava a Barcelona una xifra propera a les 13.000 persones estrangeres entre 0 i 17 anys.

Entre 1996 i 2001, **perden pes els infants de nacionalitats europees i d'altres països rics, i destaca el creixement d'infants marroquins i llatinoamericans**, en termes absoluts i relatius

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. QUI SÓN ? AMB QUI VIUEN I ON?

Les àrees d'origen més importants amb població estrangera menor són: Amèrica del Sud, Resta de Països, Nord d'Àfrica i Magrib.

En termes relatius, els sis grups de població estrangera menor de major creixement han estat Xina-Corea, Indostan, Àfrica Subsahariana, Filipines i República Dominicana.

La proporció de nadons de mares nascudes a l'estranger arriba al 14%, i els orígens més freqüents de les mares són la Unió Europea, el Marroc i Llatinoamèrica.

Es constata un increment de la complexitat i de la variabilitat en les estructures familiars de les llars amb població estrangera menor. Les llars extenses i amb més d'un nucli familiar amb població menor són més freqüents en la població estrangera.

La proporció d'infants en llars de 6 i més membres és clarament superior entre els infants estrangers i la població total: més del 20% en el primer cas, i al voltant del 7% en el segon.

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. QUI SÓN ? AMB QUI VIUEN I ON?

Les dades sobre condicions de vida mostren clarament la polarització entre orígens socioeconòmics, instrucció i situació laboral i professional entre els infants d'origen estranger procedents dels països pobres i dels països rics i els autòctons.

Els infants d'origen estranger que viuen en **les llars de dimensions més reduïdes** (menys de 40m²) són els que procedeixen del **Marroc**, seguit d'**altres grups de països pobres, com Filipines i l'Àfrica Subsahariana**.

Són els infants procedents de famílies vingudes de països africans els que més pateixen la falta d'instal·lacions i serveis bàsics a l'habitatge.

Els infants procedents dels països rics com els de la Unió Europea, el Japó o Canadà i EUA. viuen en les llars de dimensió més àmplia (més de 120m²).

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. QUI SÓN ? AMB QUI VIUEN I ON?

Els progenitors dels infants nascuts a l'Àfrica del nord, a l'Àfrica Subsahariana i a l'Àsia Central tenen els nivells d'instrucció més baixos i els més alts es concentren en la població dels països rics, Europa Central i Oriental i l'Orient Mitjà.

La proporció d'infants d'origen estranger que viuen en llars on la persona principal està desocupada o ocupada temporalment és molt alta: Perú (15'8%), República Dominicana (19%%), Marroc (16'4%), Àfrica Subsahariana (28'48%), Antiga Europa de l'Est (13'2%), Filipines (19'2%) Pakistan (16'4%)'.

A Catalunya és del 9'63%.

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. COM ESTÀ ESCOLARITZADA?

L'alumnat estranger a Barcelona ciutat ha augmentat en totes les etapes obligatòries, en especial als centres d'ensenyament de titularitat pública. Representa el 3,27% del total de l'alumnat escolaritzat a les mateixes etapes a la ciutat. I més d'una quarta part de tot l'alumnat estranger de Catalunya d'aquestes edats.

A tota la Regió Metropolitana i dins de la ciutat de Barcelona **es localitzen enclaus de major concentració d'alumnat estranger per àrees d'origen i nivells de renda .**

Hi ha un 30% d'alumnat estranger als centres privats i un 70% als centres públics.

LA POBLACIÓ MENOR ESTRANGERA. COM ESTÀ ESCOLARITZADA?

Més de la meitat de l'alumnat estranger de Barcelona prové de Llatinoamèrica, seguit de l'alumnat de nacionalitats asiàtiques i nordafricanes.

L'Educació primària i l'ESO són els nivells educatius que concentren la major part dels alumnes estrangers.

Ciutat Vella és el districte de màxima concentració d'alumnat estranger de la ciutat (28%) seguit per l'Eixample (8.8 %) Sants-Montjuïc (7,8%). Els orígens de l'alumnat estranger de Ciutat Vella són el Marroc, Llatinoamèrica, l'Indostan i Filipines.

INFÀNCIA I LEGISLACIÓ

L'Informe incorpora una síntesi de les principals lleis sobre la infància i la família en tots els àmbits que s'aborden.

Recorda la urgència de refundre en un mateix text les diferents normatives promulgades en relació a la protecció de menors, ara molt dispersa.

Alerta sobre la tendència a fer modificacions legislatives en relació a problemàtiques que responen més a una manca de planificació i recursos.

Insisteix que es tingui més en compte les normatives i recomanacions institucionals com les de la darrera cimera sobre la Convenció dels Drets de l'Infant.

ALGUNES RECOMANACIONS

En relació a les polítiques de suport a les famílies:

- Subsidis universals per fills a càrrec
- Subsidis específics
- Permisos laborals per atendre fills més petits
- Increment d'escoles bressol i altres serveis de suport familiar per a l'etapa 0-3
- Reorganització del temps social i els horaris dels serveis públics
- Major atenció i suport a les activitats de temps lliure i educació no formal
- Incrementar la relació família-escola
- Creació de serveis de mediació familiar

En relació a la infància més vulnerable:

- Mesures per pal·liar la pobresa infantil
- Evitar l'especialització social de l'escola i la cronificació d'aquest 30% d'adolescents que entren al mercat laboral amb insuficiència formativa
- Polítiques orientades a la integració de la població en risc en general i especialment la d'origen estranger

En relació a la configuració d'una nova identitat juvenil:

Articular polítiques més imaginatives que:

- Orientin als joves cap a formes alternatives de consum
- Tinguin en compte les noves formes de comunicació (Internet i noves tecnologies)